

Henryk Stankiewicz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

PRACOWNICY OCHRONY OSÓB I MIENIA W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO W POLSCE

Streszczenie: W artykule przedstawiono charakterystykę zbiorowości pracowników ochrony, warunki ich pracy oraz obowiązujące uregulowania prawne dotyczące funkcjonowania pracowników ochrony osób i mienia w Polsce. Prezentowane w artykule służby przez wykonywanie swoich zadań wpływają w pewnym stopniu na bezpieczeństwo publiczne. Transformacja ustrojowa, jaka miała miejsce w latach 90. ubiegłego wieku, przyczyniła się do prywatyzacji licznych zadań będących w sferze bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce. Autor prezentuje obowiązki oraz uprawnienia kwalifikowanych pracowników ochrony wykonujących zawód ochroniarza w Polsce oraz sposób nabywania przez te osoby kwalifikacji zawodowych.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo publiczne, ochrona fizyczna, kwalifikowany pracownik ochrony, prywatny sektor ochrony, komercjalizacja ochrony.

DOI: 10.15611/eis.2014.1.14

1. Wstęp

Zawód pracownika ochrony stał się w ostatnich latach atrakcyjny ze względu na systematyczny wzrost zapotrzebowania na usługi ochroniarskie w Polsce. Świadczą o tym dane liczbowe przedstawiane w raportach za lata 2010-2012 opublikowanych przez Biuro Zarządu Polskiego Związku Pracodawców „Ochrona” oraz Polską Izbę Ochrony. Pojęcie „pracownik ochrony” nie jest pojęciem ścisłym, przeważnie oznacza pracownika firmy ochroniarskiej prowadzącej działalność usługową w szerokim zakresie. Pracownikiem ochrony jest zarówno osoba odpowiedzialna za bezpieczeństwo w placówkach handlowych, w miejscach użyteczności publicznej, jak i osoba zabezpieczająca imprezy masowe lub konwojująca przedmioty wartościowe czy też środki płatnicze. Pracownikiem ochrony jest także człowiek zajmujący się planowaniem oraz realizacją systemu ochrony dla firm i instytucji w takich aspektach, jak: ochrona osób, mienia, zabezpieczeń elektronicznych, systemów przeciwpożarowych oraz imprez masowych.

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie i przybliżenie sylwetki pracowników zatrudnionych w sektorze ochrony osób i mienia w Polsce oraz przedstawienie sposobu nabywania przez tych pracowników kwalifikacji do wykonywania zawodu.

2. Pracownik ochrony

Pracownik ochrony to osoba wpisana na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej bądź listę kwalifikowanych pracowników zabezpieczenia technicznego. Pracownik ochrony wykonuje zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony bądź na rzecz przedsiębiorcy i pod jego nadzorem, pod warunkiem że uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia. Pracownikiem ochrony jest też osoba wykonująca zadania ochrony na rzecz przedsiębiorcy i pod jego nadzorem, która uzyskała koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia niewymagającym wpisu na listy kwalifikowanych pracowników ochrony¹. Pracownik ochrony wykonuje zadania ochrony w formie stałej bądź doraźnej. Pojęcie nie jest całkowicie ścisłe i z reguły oznacza pracownika firmy, która prowadzi usługi ochrony w szerokim zakresie. Dlatego pracownikiem ochrony może być osoba odpowiedzialna za zapewnienie bezpieczeństwa w placówkach handlowych, w miejscach użyteczności publicznej, w trakcie imprez masowych lub konwojująca pieniądze bądź towary. Może nim być również osoba zajmująca się planowaniem i realizacją systemu ochrony dla firm i instytucji w wielu aspektach: ochrony osób, mienia, zabezpieczeń elektronicznych, zabezpieczeń danych, systemów przeciwpożarowych i innych. Pracownik ochrony zajmuje różne stanowiska i ma różną pozycję w firmie². Odnosząc się do pracowników ochrony, warto przedstawić dane obrazujące liczbę wydanych i cofniętych licencji pracowników ochrony. Licencje pracowników ochrony I i II stopnia ma w Polsce ponad 132 tysiące osób. Wydane do dnia 31 grudnia 2013 r. licencje zachowują ważność do dnia 31 marca 2014 r., następnie zostaną przekształcone w kwalifikacje, a wszyscy pracownicy licencjonowani zostaną umieszczeni na listach kwalifikowanych pracowników ochrony. Jest to skutek wejścia w życie Ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów w zakresie dotyczącym ustawy o ochronie osób i mienia.

Informacje z tab. 1 obrazują liczbę licencji wydanych i cofniętych od dnia 22 sierpnia 1997 r., czyli od chwili wejścia w życie ustawy o ochronie osób i mienia, do 31 grudnia 2012 r. Z prezentowanych danych wynika, że w badanym okresie najwięcej licencji pracowników ochrony wydano w województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Natomiast największą liczbę licencji cofnięto w województwie małopolskim. Odnosząc się do liczby wydanych licencji pracowników zabezpieczenia

¹ Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 roku o ochronie osób i mienia, DzU 2005, nr 145, poz. 1221 z późn. zm., art. 2, pkt 6 /deregulacja/.

² P. Hebda, J. Madejski, *Zawód z pasją*, Wydawnictwo Park, Bielsko-Biała 2004, s. 233- 247.

technicznego, należy stwierdzić, że największą ich liczbę wydano w województwach mazowieckim, śląskimi wielkopolskim. Najwięcej licencji cofnięto natomiast w województwach mazowieckim, podlaskimi wielkopolskim.

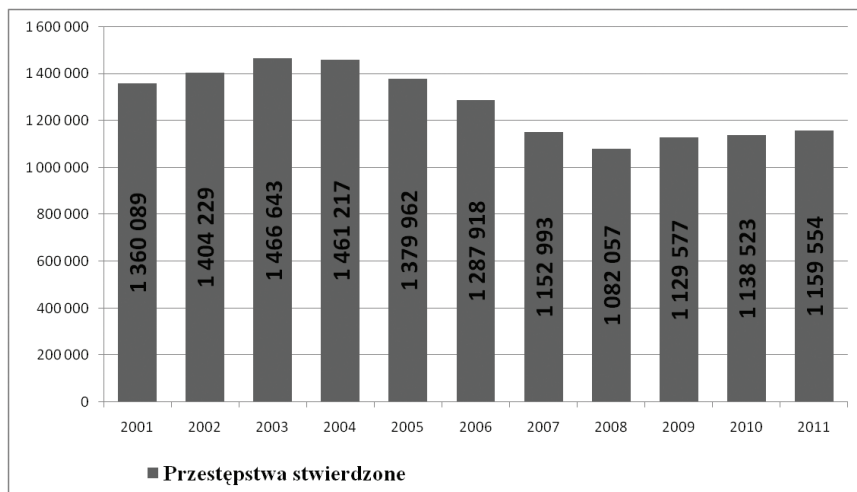
Tabela 1. Liczba wydanych i cofniętych licencji w Polsce od 22.08.1997 do 31.12.2012 r.

Komenda Wojewódzka Policji	Ochrony fizycznej I i II stopnia			Zabezpieczenia technicznego I i II stopnia		
	licencje wydane	licencje cofnięte	porównanie licencji wydanych i cofniętych	licencje wydane	licencje cofnięte	porównanie licencji wydanych i cofniętych
Białystok	4 440	2 135	2 305	864	429	435
Bydgoszcz	9 725	3 439	6 286	895	163	732
Gdańsk	9 325	880	8 445	1 588	205	1 383
Gorzów. Wlkp.	4 592	1 406	3 186	636	98	538
Katowice	22 064	4 024	18 040	2 410	204	2 206
Kielce	6 088	2 754	3 334	548	201	347
Kraków	14 060	5 416	8 644	1 901	296	1 605
Lublin	8 925	2 081	6 844	1 065	78	987
Łódź	10 182	3 949	6 233	1 467	403	1 064
Olsztyn	5 023	1 772	3 251	684	228	456
Opole	2 075	1 758	317	284	145	139
Poznań	14 126	5 184	8 942	1 923	415	1 508
Radom	20 635	4 217	16 418	2 011	190	1 821
Rzeszów	7 570	1 778	5 792	819	78	741
Szczecin	8 378	2 938	5 440	958	271	687
Warszawa	8 421	4 246	4 175	3 072	696	2 376
Wrocław	10 766	4 705	6 061	1 665	322	1 343
SUMA	166 395	52 682	113 713	22 797	4422	18 375
Pracownicy licencjonowani ogółem: 132 088						

Źródło: opracowane na podstawie danych Komendy Głównej Policji, www.policja.pl/wai/pol/81/76257, Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne, Warszawa, grudzień 2012 r.

Pracownik ochrony to zawód stosunkowo nowy, rozwojowy i z całą pewnością przyszłościowy. Tak naprawdę w Polsce branża ochroniarska pojawiła się po przemianach systemowych i systematycznie się rozwija. Rosnące zapotrzebowanie na usługi ochrony spowodowane jest, z jednej strony, wzrostem liczby przestępstw stwierdzonych, co dowodzi raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce (rys. 1), z drugiej natomiast – stałym wzrostem liczby spraw karnych, prowadzonych przez powszechne jednostki organizacyjne prokuratury, co obrazuje raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce

za lata 2001-2011 autorstwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych³. Dodatkowym czynnikiem wzrostu zapotrzebowania na usługi ochroniarskie są coraz to bardziej wygórowane obostrzenia firm ubezpieczeniowych, co powoduje, że korzystniejsze pod względem zarówno ekonomicznym, jak i prewencyjnym staje się korzystanie z usług firm ochroniarskich. Każda firma ochroniarska ma polisę ubezpieczeniową znacznej wartości, z której to są pokrywane ewentualne roszczenia odszkodowawcze zleceńodawców usług, związane z kradzieżami, uszkodzeniem mienia itp.

Rys. 1. Liczba przestępstw stwierdzonych w Polsce za lata 2001-2011

Źródło: opracowanie na podstawie danych z raportu o stanie bezpieczeństwa w Polsce w latach 2001-2011.

Rysunek 1 przedstawia liczbę ogółu przestępstw stwierdzonych w Polsce w poszczególnych latach od roku 2001 do roku 2011. Z wykresu przedstawionego na nim wynika, że w latach 2003-2008 przez pięć lat notowano spadek przestępczości, natomiast od roku 2008 odnotowuje się nieznaczny, lecz systematyczny wzrost przestępczości w Polsce. W roku 2008 odnotowano najniższą liczbę przestępstw stwierdzonych, tj. 1 082 057, z kolei w roku 2009 liczba przestępstw stwierdzonych wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 47 520 przestępstw. W roku kolejnym – 2010, liczba przestępstw stwierdzonych wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 8946. W roku 2011 odnotowano wzrost przestępczości stwierdzonej o 21 031 w porównaniu z rokiem 2010. W dzisiejszych czasach pracownik ochrony powinien mieć specjalistyczne umiejętności w zakresie wiedzy o bezpieczeństwie, psychologii, ochrony fizycznej oraz o zabezpieczeniach elektronicznych, jak również powinien

³ Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za lata 2001-2011, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Warszawa 2012.

wykazywać należyłą sprawność fizyczną i umysłową. Czasy, w których pracownika ochrony kojarzono wyłącznie z osiłkiem przejawiającym zdolność do przemocy i dysponującego ponadprzeciętną siłą fizyczną, bezpowrotnie minęły. Bezmyślny, niekompetentny, jak również niezdiscyplinowany pracownik ochrony nie znajdzie zatrudnienia w profesjonalnych firmach ochroniarskich. Niewłaściwe wykonywanie przez takiego pracownika obowiązków może skutkować narażeniem jego samego bądź innych pracowników ochrony na odpowiedzialność karną, a w konsekwencji na utratę licencji (kwalifikacji), czy też może prowadzić do zagrożenia utraty przez firmę koncesji upoważniającej do prowadzenia działalności gospodarczej.

Wejście w życie ustawy o ochronie osób i mienia wymusiło obowiązkową ochronę obiektów i placówek ważnych dla obronności, bezpieczeństwa publicznego oraz innych ważnych interesów państwa. Obiekty podlegające obowiązkowej ochronie były przed rokiem 1989 chronione przez straże przemysłowe. Zgodnie z art. 1 uchylonej na mocy art. 55 ustawy o ochronie osób i mienia Ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. o straży przemysłowej formacja ta była powoływana do ochrony szczególnie ważnych dla gospodarki narodowej uspołecznionych zakładów pracy⁴. Na skutek przekształceń własnościowych w Polsce w latach 90. w niektórych obiektach straże przemysłowe przestały funkcjonować. Częstym powodem takiego stanu były względy ekonomiczne, jak również brak sprecyzowanego obowiązku ustawowego w tym zakresie, co spowodowało redukcję lub w niektórych przypadkach odstąpienie od ochrony takich obiektów⁵.

Zawód pracownika ochrony jest uważany za zawód rozwojowy i przyszłościowy, na co wskazują rozmaite opracowania, np. *Sto zawodów przyszłości*, opracowane przez Międzyresortowy Zespół Prognozowania Popytu na Prac. System przystosowywania i przygotowywania osób do właściwego i prawidłowego wykonywania zawodu ochroniarza dopiero się kształtuje. Pojawiła się potrzeba należytego przygotowania edukacyjno-szkoleniowego, polityczno-prawnego oraz mentalno-logicznego. Nie wszyscy wiedzą, że ochrona nie polega tylko na zapewnianiu właściwej ochrony fizycznej, lecz także na umiejętnościach jej planowania, znajomości prawa, procedur administracyjnych oraz raczej na prewencyjnym działaniu zmierzającym do zapobiegania ewentualnym zagrożeniom niż na ich bezpośrednim ujawnianiu czy też zwalczaniu. Ochrona osób i mienia, jak również funkcjonowanie prywatnych struktur ochrony w Polsce są zjawiskami, które pojawiły się, jak wcześniej wspomniałem, w latach 90. ubiegłego wieku. Zjawisko to uwidoczniło się w wyniku przemian ustrojowych, jakie zachodziły w naszym kraju. Możliwość funkcjonowania i wykonywania zawodu w zakresie ochrony osób i mienia zainicjowała Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej⁶. Należy nadmienić, iż w innych państwach, np. Wielkiej Brytanii czy Stanach Zjednoczonych, prywatny sektor ochrony funkcjonuje od przeszło stu lat, obejmując swym zakresem wiele obszarów, które w Polsce pozostają pod jurysdykcją

⁴ Ustawa z dnia 31 stycznia 1961 r. o straży przemysłowej, DzU, nr 6, poz. 42 z późn. zm.

⁵ G. Gozdór, *Prywatyzacja bezpieczeństwa*, Wydawnictwo KUL Warszawa 2012, s. 125-127.

⁶ Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej, DzU, nr 41, poz. 324.

państwowych podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo powszechne⁷. Aktualnie w niektórych krajach zachodnich pracownicy ochrony realizują zadania, które w Polsce ustawowo są zarezerwowane dla publicznych organów dbających o ochronę, ład i porządek publiczny⁸. Do takich zadań należy zaliczyć m.in.: patrolowanie i monitorowanie miejsc publicznych, konwojowanie więźniów, kierowanie ruchem drogowym, wykrywanie sprawców przestępstw i wykroczeń, laboratoryjne badania kryminalistyczne i wiele innych czynności. W krajach zachodnich w dyskusjach publicznych poświęca się dużo uwagi tematom związanym z bezpieczeństwem, ładem i porządkiem publicznym. Komercyjny sektor ochrony na świecie jest traktowany równorzędnie z publicznym jak partner organów zapewniających bezpieczeństwo i porządek społeczny⁹. W Polsce prywatny sektor ochrony nie znajduje właściwego miejsca oraz należytego wykorzystania w harmonijnym funkcjonowaniu państwowych służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, porządek oraz ład publiczny. Ustawodawcy nie kwapią się do podjęcia wzmoczonych działań związanych z zagospodarowaniem i wykorzystaniem rzeszy ponad 250 000 osób związanych z prywatnym sektorem ochrony w Polsce¹⁰. Należy podkreślić, że ochrona ładu i porządku publicznego oraz bezpieczeństwo obywateli są kluczowym zadaniem publicznym państwa (art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polski)¹¹, ściśle związanym z powstaniem władzy publicznej w Polsce. Treść tej funkcji państwa jest od dawien dawna znana i utrwalana w świadomości społecznej, jak również rozumiała¹². Prowadząc analizę roli państwa w gwarantowaniu bezpieczeństwa i porządku publicznego, możemy zauważyć, że ta funkcja państwa, co do roli, jest niezmienna od wielu lat. Przeobrażeniu uległy tylko mechanizmy, sposoby oraz środki potrzebne do zapewnienia tego stanu. Państwo nigdy nie było i nie będzie w stanie w pełni zadbać o bezpieczeństwo obywateli. Władza ustawodawcza będzie zmuszona przekazać część zadań (niebędących w kolizji z interesem państwa) prywatnemu sektorowi zajmującemu się ochroną osób i mienia. Kwestią czasu jest tylko, kiedy i w jaki sposób wachlarz zadań przejmowanych przez prywatny sektor ochrony w Polsce zatoczy szerszy krąg. Wielu znawców problemu uważa, że przekazanie zadań ochrony i bezpieczeństwa publicznego komercyjnemu sektorowi ochrony w Polsce jest konieczne i nieuniknione, gdyż państwo nie jest po prostu w stanie zrealizować wszystkich potrzeb w tym zakresie¹³.

⁷ L. Johnston, *The Rebirth of Private Policing*, London 1992, s. 19 -21.

⁸ Protokół Komisji Spraw Wewnętrznych nr 87 z dnia 23.05.2013 r., zapis posiedzenia dotyczący informacji Ministra Spraw Wewnętrznych o agencjach ochrony w systemie bezpieczeństwa państwa polskiego, s. 8.

⁹ M. Button, *Private Policing*, Willan Publishing (UK) 1990, s. 106-114.

¹⁰ Biuro Zarządu Polskiego Związku Pracodawców „OCHRONA”, Warszawa 2013 r.

¹¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., DzU nr 78, poz. 483 z późn. zm.

¹² P. Czarny, P. Sarnecki, *Kompetencje organów władzy publicznej w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] J. Czapska, J. Widacki (red.), *Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo*, Wydawnictwo KUL, Lublin 1998, s. 76.

¹³ S. Hinds, *Private policy and policing – does private enterprise have a role in delivering the output of public safety and security*, www.aic.gov.au/publications/procedering/23/Hinds.

3. Obowiązki pracowników ochrony

Pracownicy ochrony wykonują rozmaite czynności służbowe, tj. pilnują zakładów pracy, strzegą dobra, np.: sklepów, magazynów, zakładów pracy. Konwojują wartościowe środki, chronią VIP-ów, zabezpieczają imprezy masowe. Ich obowiązki i zadania są rozmaite w zależności od rodzaju chronionego mienia i konieczności posiadania przez nich w określonych prawem sytuacjach wymaganej licencji zawodowej¹⁴. Przed wejściem w życie ustawy regulującej wykonywanie niektórych zawodów¹⁵ pracowników ochrony dzielono na dwie podstawowe grupy, tj. licencjonowanych i nielicencjonowanych. Tylko pracownicy z licencjami mogli być zatrudniani w obiektach podlegających obowiązkowej ochronie. Obowiązkowa ochrona dotyczy obszarów, obiektów, urządzeń i transportów, które są ważne dla obronności i interesu gospodarczego państwa, a także dla bezpieczeństwa publicznego. Zgodnie z ustawą o ochronie osób i mienia obszar podlegający obowiązkowej ochronie to obszar określony przez ministrów, kierowników urzędów centralnych i wojewodów¹⁶. Należy dodać, że w zakresie obronności państwa obowiązkowej ochronie podlegają: zakłady produkcji specjalnej, placówki, w których prowadzone są prace badawczo-naukowe, lub konstruktorskie w zakresie takiej produkcji, zakłady produkujące, remontujące i magazynujące uzbrojenie, urządzenia i sprzęt wojskowy. Również obowiązkowej ochronie podlegają magazyny rezerw państwowych. W zakresie ochrony interesu gospodarczego państwa ochronie obligatoryjnej podlegają zakłady wydobywające surowce mineralne o znaczeniu strategicznym, porty morskie i lotnicze, banki oraz przedsiębiorstwa wytwarzające wartości pieniężne w znacznych ilościach. Obowiązkowej ochronie w zakresie bezpieczeństwa publicznego podlegają wszystkie zakłady, obiekty i urządzenia mające istotne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania aglomeracji miejskich, których zniszczenie lub uszkodzenie mogłoby stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia mieszkańców, oraz mające negatywny wpływ na środowisko. Chodzi o takie obiekty, jak: elektrownie, ujęcia wody, ciepłownie, wodociągi czy oczyszczalnie ścieków. Do obowiązkowej ochrony zaliczamy zakłady produkujące lub stosujące czy też magazynujące znaczne ilości materiałów: jądrowych, promieniotwórczych, toksycznych, odurzających, wybuchowych bądź chemicznych (o dużej palności czy wybuchowości). Ochronie z urzędu podlegają rurociągi paliwowe, linie energetyczne, zapory wodne, śluzy i inne obiekty, których zniszczenie mogłoby spowodować zagrożenie dla ludzi bądź też straty w znacznych rozmiarach¹⁷. Ochroną w tym zakresie zajmują się wewnętrzne służby ochrony, czyli uzbrojone i umundurowane zespoły pracowników

¹⁴ Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r., o ochronie osób i mienia, DzU 2005, nr 145, poz. 1221 z późn. zm.

¹⁵ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r., o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów, DzU 2013, poz. 829.

¹⁶ Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia..., rozdz. 2, art. 5.

¹⁷ Tamże.

ochrony podlegające kierownikowi chronionej jednostki lub osobie pisemnie przez niego upoważnionej. Do obowiązków wewnętrznej służby ochrony należy zapewnienie ochrony mienia w granicach chronionych obszarów i obiektów, zapewnienie ochrony ważnych urządzeń jednostki znajdujących się poza granicami chronionych obszarów i obiektów, konwojowanie mienia oraz wykonywanie innych zadań wynikających z planu ochrony jednostki¹⁸. Dokładne wykazy obszarów, obiektów i urządzeń, o których mowa, sporządzają: Prezes Narodowego Banku Polskiego, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, ministrowie, kierownicy urzędów centralnych i wojewodowie w stosunku do podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych jednostek organizacyjnych. Taka ewidencja ma charakter poufny. Przy wykonywaniu swoich czynności pracownik ochrony jest zobowiązany do ustalania uprawnień do przebywania w miejscu chronionym osób postronnych. Przy ustalaniu prawa osoby do przebywania na obszarze lub w obiekcie chronionym pracownik ochrony ma obowiązek sprawdzić, czy osoba ma uprawnienie do przebywania na obszarach lub obiekcie chronionym, legitymowania osób celem ustalenia ich tożsamości¹⁹, dokonać sprawdzenia identyfikatora albo innego dokumentu wystawionego przez osobę zarządzającą tym obszarem lub obiektem. Pracownik ochrony powinien porównać okazany dokument z określonym wzorem oraz sprawdzić okazany dokument pod względem zgodności danych personalnych w nim zawartych z tożsamością osoby oraz pod względem terminu jego ważności. Przed rozpoczęciem czynności legitymowania osoby pracownik ochrony jest zobligowany: przedstawić się z imienia i nazwiska oraz w razie potrzeby okazać licencję lub inny dokument identyfikacyjny potwierdzający uprawnienia do podjęcia czynności w taki sposób, aby osoba legitymowana miała możliwość odczytania i zanotowania danych zawartych w tym dokumencie, jednocześnie podać podstawę prawną i przyczynę legitymowania²⁰. Po przystąpieniu do legitymowania pracownik ochrony wzywa osobę legitymowaną do okazania dokumentu tożsamości. Może nim być dowód osobisty, tymczasowy dowód osobisty, tymczasowe zaświadczenie tożsamości, paszport lub inny dokument potwierdzający tożsamość, zaopatrzony w fotografię i adres zamieszkania osoby legitymowanej. Pracownik ochrony sprawdza okazany dokument pod względem zgodności danych personalnych w nim zawartych z tożsamością osoby legitymowanej. Pracownik ochrony wzywa osobę nieposiadającą uprawnienia do przebywania na obszarze lub w obiekcie chronionym bądź zakłócającą porządek do opuszczenia tego miejsca. Przed przystąpieniem do czynności jest obowiązany użyć zwrotu „służba ochrony” oraz podać swoje imię i nazwisko. W przypadku niepodporządkowania się poleceniom pracownika ochrony wzywa policję. Pracownik ochrony ma prawo

¹⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 listopada 1998 r. w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony, podejmowanych wobec osób znajdujących się w granicach chronionych obiektów i obszarów, DzU 1998, nr 144, poz. 933.

¹⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2013 r., w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony, DzU 2013, poz. 1681, § 1 pkt 1, 2, 3, 4.

²⁰ Tamże, § 2.

do ujęcia osoby stwarzającej w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego oraz dla chronionego mienia, jednak powinien użyć zwrotu „służba ochrony”, wezwać osobę do zachowania zgodnego z prawem i odstąpienia od wykonywania czynności stwarzających zagrożenie, uniemożliwić oddalenie się osoby ze wskazanego miejsca, poinformować osobę o ujęciu i jego przyczynach oraz uprzedzić o obowiązku zastosowania się do wydawanych poleceń, wylegitymować osobę ujętą w celu ustalenia jej tożsamości, niezwłocznie powiadomić policję, przekazać osobę ujętą przybyłym funkcjonariuszom policji²¹. W razie potrzeby pracownik ochrony obowiązany jest do: udzielenia pomocy przedlekarskiej osobie ujętej, która ma widoczne obrażenia ciała lub utraciła przytomność, wezwania pomocy lekarskiej, jeżeli zachodzi taka konieczność. Każdy przypadek ujęcia osoby pracownik ochrony dokumentuje w notatce służbowej. Pracownik nielicencjonowany może jedynie ująć osobę, co do której ma uzasadnione podejrzenie, że popełniła wykroczenie lub przestępstwo (np. kradzież towaru). Po ujęciu niezwłocznie wzywa policję celem przekazania ujętej osoby.

W polskim porządku prawnym podstawę prawną funkcjonowania pracowników ochrony warunkuje Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (DzU 2005, nr 145, poz. 1221 z późn. zm.) oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony (DzU z 30 grudnia 2013 r., poz. 1681).

4. Uprawnienia pracowników ochrony

Uprawnienia pracowników ochrony osób i mienia zależne są od rodzaju posiadanej licencji oraz od rodzaju chronionego obiektu. Wyróżnia się cztery kategorie pracowników ochrony:

- a) licencjonowani pracownicy ochrony fizycznej wykonujący zadania ochrony osób i mienia w granicach chronionych obiektów,
- b) licencjonowani pracownicy ochrony fizycznej wykonujący zadania ochrony osób i mienia poza granicami chronionych obiektów,
- c) pracownicy ochrony nieposiadający stosownej licencji,
- d) pracownicy ochrony umocowani przepisami o bezpieczeństwie imprez masowych²².

Przepis art. 36 ust. 1 ustawy o ochronie osób i mienia nadaje pracownikowi ochrony przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia w granicach ochraniających obiektów i obszarów prawo do stosowania środków przymusu bezpośredniego w przypadku zagrożenia mienia powierzonego do ochrony bądź odparcia ataku na pracownika ochrony, użycia broni palnej, ujęcia osób stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla

²¹ Tamże.

²² Ustawa z dnia 20 marca 2009 r., o bezpieczeństwie imprez masowych, DzU 2009, nr 62, poz. 504 z późn. zm.

życia lub zdrowia ludzkiego, jak również dla chronionego mienia celem niezwłocznego przekazania tych osób policji. Taki pracownik ma prawo ustalić uprawnienie osób postronnych do przebywania na obszarze lub w obiekcie chronionym²³, jak również ma prawo legitymować celem ustalenia tożsamości osoby. Zapis ustawy pozwala na wezwanie osób do opuszczenia obszaru bądź obiektu w przypadku stwierdzenia braku uprawnień do przebywania na terenie chronionego obszaru lub obiektu. Wszystkie przytoczone wyżej uprawnienia dotyczą pracowników wykonujących swoje zadania ochrony osób i mienia w granicach chronionych obiektów i obszarów, co umożliwia zapis § 2 pkt 1 i 2 Rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony, jeśli pracownik wykonuje zadania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa życia, zdrowia ludzkiego oraz przeciwdziałanie przestępstwom i wykroczeniom przeciwko chronionemu mieniu. Pracownik ochrony przy wykonywaniu opisanych wcześniej zadań w granicach chronionych obiektów i obszarów ma prawo stosować środki przymusu bezpośredniego w postaci siły fizycznej przełożonej na chwytty obezwładniające oraz podobne techniki obrony, zakładania kajdanek, używania pałki obronnej wielofunkcyjnej, korzystania z pomocy psa służbowego, paralizatora elektrycznego oraz broni gazowej i ręcznego miotacza gazu²⁴. Należy podkreślić, że pracownik ochrony może stosować ww. środki jedynie wobec osób, które uniemożliwiają mu wykonanie obowiązków zawodowych. Należy zauważyć, że środki te można zastosować tylko w sytuacji niezbędnej do osiągnięcia podporządkowania się wezwaniu do określonego zachowania. Pracownikowi ochrony przysługuje także prawo użycia broni palnej w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie pracownika ochrony albo innej osoby, przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu pracownika ochrony albo innej osoby, a także przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie przemocą odebrać broń palną pracownikowi ochrony, oraz celem odparcia gwałtownego bezpośredniego i bezprawnego zamachu na ochraniane mienie, wartości pieniężne oraz inne przedmioty wartościowe lub niebezpieczne. Należy zauważyć, że do użycia broni przez pracownika ochrony może także dojść poza obiektami chronionymi, np. podczas konwojowania pieniędzy lub przedmiotów niebezpiecznych. Należy podkreślić, że pracownik ochrony nosi przydzieloną broń palną wyłącznie wtedy, kiedy występuje w umundurowaniu lub ubiorze używanym przez specjalistyczną uzbrojoną formację ochronną. Pracownikowi ochrony nie wolno natomiast mieć przy sobie broni palnej, jeżeli wykonuje bezpośrednio zadania w zakresie utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas trwania masowych imprez publicznych. Bezwzględnie środków przymusu oraz broni nie stosuje się wobec

²³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2013 r....

²⁴ Ustawa o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej z dnia 24 maja 2013 r., DzU 2013.0.628.

osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 18 lat, co do kobiet w widocznej ciąży, osób w podeszłym wieku oraz o widocznej niepełnosprawności.

W przypadku pracowników licencjonowanych wykonujących swoje zadania poza granicami chronionych obiektów należy dokonać podziału na dwie grupy. Pierwsza to pracownicy ochrony wykonujący inne zadania niż konwojowe poza granicami chronionych obiektów i obszarów, którzy w myśl ustawy o ochronie osób i mienia mają prawo do ujęcia osób stwarzających realne bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego, a także zagrożenie dla chronionego mienia. Druga to pracownicy ochrony konwojujący środki pieniężne bądź mienie wartościowe czy niebezpieczne. Tym pracownikom ustawa zezwala na użycie wszystkich, z wyjątkiem psów obronnych, środków przymusu bezpośredniego określonych w ustawie o broni palnej w przypadku bezprawnego i gwałtownego zamachu na konwojowane wartości lub osoby je chroniące.

Odnosnie do pracowników nielicencjonowanych ustawa o ochronie osób i mienia nie wymienia uprawnień, jednak w art. 26 ust. 1 pkt 1-6, art. 27 ust. 1 pkt 1 i 2, art. 28 ust. 1, art. 29 ust. 1 pkt 1 i 2 są określone czynności, które mogą być wykonywane tylko przez pracowników licencjonowanych. Zgodnie zatem ze stwierdzeniem, co nie jest zabronione, jest dozwolone, można przyjąć, że pozostałe czynności niezastrzeżone dla pracowników licencjonowanych mogą być wykonywane przez pracowników nielicencjonowanych. Z całą pewnością pracownik nielicencjonowany może m.in. ustalać uprawnienia osób do przebywania na terenie chronionych obszarów bądź obiektów, legitymowania osób celem ustalenia ich tożsamości. Pracownik nielicencjonowany ma prawo do ujęcia osoby stwarzającej bezpośrednie zagrożenie dla życia czy zdrowia ludzkiego, jak również chronionego mienia. Ma też prawo do wezwania osoby do opuszczenia obszaru bądź obiektu w przypadku stwierdzenia braku uprawnień do przebywania na chronionym terenie. Zatem nielicencjonowany pracownik ochrony fizycznej nie ma szczególnych uprawnień przysługujących pracownikom konwojującym ze względu na to, że nie może być członkiem zespołu konwojującego wartości pieniężne jak również inne przedmioty wartościowe lub niebezpieczne²⁵.

5. Zakończenie

W artykule starano się przedstawić wybrane aspekty związane z tworzącą się nową grupą społeczno-zawodową, jaką są pracownicy ochrony osób i mienia. Przybliżono sylwetkę pracowników ochrony, jak również przedstawiono prawa, obowiązki oraz zadania nakładane na pracowników ochrony. Artykuł ukazuje liczebność pracowników ochrony zatrudnionych w koncesjonowanych firmach ochroniarskich w Polsce.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na następujące ustalenia. W ostatnich latach na rynku pracy pojawiła się liczna grupa osób zatrudnionych w branży ochrony osób i mienia.

---

²⁵ Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 roku o ochronie osób i mienia, DzU, nr 114, poz. 740 z późn. zm., art. 26, ust. 1, pkt 1.

Liczebność tej grupy zawodowej oraz charakter wykonywanych przez jej członków obowiązków powodują, że ustawodawczym organom mającym za zadanie dbać o ład i porządek obywateli w Polsce wyrosła stale rozwijająca się konkurencja w postaci dużej rzeszy pracowników ochrony. Pracownicy licencjonowani, a po wejściu w życie zapisów ustawy²⁶ – kwalifikowani, to w większości byli funkcjonariusze służb mundurowych wykonujący w przeszłości zadania związane z bezpieczeństwem i ochroną obywateli w szerokim aspekcie, a więc przygotowani merytorycznie do prawidłowego wykonywania zawodu. Należy założyć, że ustawowe²⁷ wydłużenie czasu zatrudnienia funkcjonariuszy służb mundurowych spowoduje potrzebę, a nawet konieczność opracowania systemu kształcenia dla pracowników ochrony. Chodzi zarówno o przygotowanie edukacyjne osób, które wcześniej tego zawodu nie wykonywały, jak również absolwentów różnego typu szkół profilowanych. Nisza, która powstanie na skutek braku fachowej siły roboczej w postaci wykwalifikowanych pracowników ochrony, wymusi wdrażanie rozmaitych form szkoleniowych umożliwiających nabywanie kwalifikacji zawodowych. Należy podkreślić, że zawód pracownika ochrony jest zawodem szczególnym i odpowiedzialnym, pracownicy ci posługują się bronią, środkami przymusu bezpośredniego, stosują środki obeszczadniające czy też mają do dyspozycji psy obronne. Pracownicy ochrony niejednokrotnie chronią ludzi, dobra znacznej wartości, dbają o bezpieczeństwo obiektów strategicznych, strzegą ważnych obiektów, takich jak: sądy, prokuratury, jednostki militarne, elektrownie, masowe ujęcia wody i wiele, wiele, innych bardzo ważnych i istotnych obiektów. Nieustająca tendencja wzrostowa zapotrzebowania na usługi ochrony osób i mienia oraz wdrażanie nowych pracowników wymusi na organach państwowych gruntowną przebudowę systemu oraz umożliwi tej grupie zawodowej właściwe funkcjonowanie w świetle nowych perspektyw, które niewątpliwie pojawią się z upływem czasu. Należy uczynić wszystko, by proces przeobrażania sektora ochrony w Polsce przebiegał właściwie na podstawie należytego przygotowania, zwłaszcza edukacyjnego, prawnego i logistycznego. Polacy mają konstytucyjne prawo do własnego bezpieczeństwa i z pewnością każdy z nas chce, by o jego bezpieczeństwie decydowali należycie wykwalifikowani i przeszkoleni pracownicy ochrony.

Literatura

Button M., *Private Policing*, Willan Publishing, (UK) 1990, s. 106-114.

Czarny P., Sarnecki P., *Kompetencje organów władzy publicznej w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] J. Widacki, J. Czapska (red.), *Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo*, Wydawnictwo KUL, Lublin 1998.

Gozdór G., *Prywatyzacja bezpieczeństwa*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012.

²⁶ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów, DzU 2013, poz. 829.

²⁷ Ustawa z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, DzU 2012, poz. 637.

- Hałubek-Święta E., *Raport „Sto zawodów przyszłości”*, opracowanie na podstawie Międzynarodowego Zespołu Prognozowania Popytu na Pracę.
- Hanausek T., *Komentarz do ustawy o ochronie osób i mienia*, Toruń 1998.
- Hebda P., Madejski J., *Zawód z pasją*, Wydawnictwo Park, Bielsko-Biała 2004.
- Hinds S., *Private policy and policing – does private enterprise have a role in delivering the output of public safety and security*, www.aic.gov.au/publications/procedering/23/Hinds.
- Johnston L., *The Rebirth of Private Policing*, London 1992.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., DzU 1997, nr 78, poz. 483 z późn. zm.
- Kotłowska-Rudnik J., *Firmy ochroniarskie i detektywistyczne*, „Gazeta Prawna”, nr 33, maj 1997.
- Pikulski S., *Podstawowe zagadnienia bezpieczeństwa publicznego. Ochrona bezpieczeństwa publicznego – rozwiązania systemowe w skali kraju i regionu*, materiały poseminaryjne, red. J. Fiebig, M. Róg, A. Tyburska, Szczepiwo 2002.
- Pokruszyński W., Straszewski K., Terlikowski T., *System bezpieczeństwa publicznego Polski*, AON, Warszawa 1996.
- Protokół Komisji Spraw Wewnętrznych nr 87 z dnia 23.05.2013 roku, *zapis posiedzenia dotyczący informacji Ministra Spraw Wewnętrznych o agencjach ochrony w systemie bezpieczeństwa państwa. Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za lata 2001-2011*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Warszawa 2012.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 listopada 1998 roku w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony, podejmowanych wobec osób znajdujących się w granicach chronionych obiektów i obszarów, DzU 1998, nr 144, poz. 933.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony, DzU 2013, poz. 1681.
- Szerzej K., Wojtaszczyk A., *Kompendium wiedzy o państwie współczesnym*, Liber, Warszawa 2000.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów, DzU 2013, poz. 829.
- Ustawa z dnia 19 listopada 1999 r. *Prawo o działalności gospodarczej*, DzU 1999, nr 101, poz. 1178.
- Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, DzU 2009, nr 62 poz. 504.
- Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 roku o ochronie osób i mienia, DzU 2005, nr 145, poz. 1221.
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1961 roku o straży przemysłowej, DzU 1961, nr 6, poz. 42.

SECURITY PERSONNEL PROFESSIONALS IN THE SYSTEM OF PUBLIC ORDER IN POLAND

Summary: This paper presents the characteristics of community care workers, their working conditions and the currently applicable regulations concerning the protection of employees and property in Poland. Services which are presented in the article by performing their assignments influence to some extent public safety. The political transformation that took place in the 1990s led to the privatization of a number of areas in the sphere of security and public order in Poland. The author presents the responsibilities and privileges of qualified security personnel professionals who are bodyguards in Poland and the method by which they acquire their professional qualifications.

Keywords: public safety, physical protection, qualified worker protection, private security sector, commercialization of protection.